

Consultatie lijsten vanggewassen en winterteelten

1 Inleiding en doel

Met deze consultatie worden aan u twee gewaslijsten voorgelegd: een lijst met vanggewassen en een lijst met winterteelten in het kader van enkele maatregelen uit het zevende actieprogramma Nitraatrichtlijn 2022-2025 (hierna: zevende actieprogramma) met een beoogde inwerkingtreding per 1 januari 2023.¹ De lijsten zijn gebaseerd op een advies van de Commissie Deskundigen Meststoffen (hierna CDM).²

Deze twee lijsten worden eerder geconsulteerd dan de ontwerp wijzigingsregeling waar zij een onderdeel van gaan vormen. Er is gebleken dat er veel behoefte bestaat aan meer duidelijkheid over de voorgenomen gewaslijsten over vanggewassen en winterteelten. Om die reden is er voor gekozen deze gewaslijsten alvast te consulteren. De ontwerp wijzigingsregeling zal op een later moment afzonderlijk worden opengesteld voor internetconsultatie. Om de context van deze lijsten te schetsen wordt in de volgende paragrafen kort uitgelegd wat het beoogde doel van de lijsten is op basis van de toelichtingen die hierover zijn gegeven in het zevende actieprogramma. Ook wordt het advies van de CDM toegelicht. De lijsten en de toelichting zijn pas definitief nadat de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit met betrekking tot de voornemens heeft besloten, en de regeling tot wijziging heeft ondertekend en de regeling gepubliceerd is.

Wij nodigen u van harte uit om suggesties en opmerkingen te plaatsen bij de lijsten met vanggewassen en winterteelten. Reacties op andere onderwerpen blijven buiten beschouwing.

Verder is van belang dat er op dit moment geen plannen zijn om de lijst met stikstofbehoefte gewassen, als bedoeld in bijlage B, behorende bij artikel 4 van de Uitvoeringsregeling gebruik meststoffen, te wijzigen. Aan de CDM is gevraagd om de lijst met stikstofbehoefte gewassen te evalueren. De CDM heeft geconcludeerd dat de bestaande lijst niet aangepast hoeft te worden. Om die reden is geen wijziging voorzien van voornoemde bepaling.

2 Lijst vanggewassen

In het zevende actieprogramma is opgenomen dat vanaf 1 januari 2023 wordt gestimuleerd om op bouwland op zand en lössgronden, op al het areaal, een vanggewas op uiterlijk 1 oktober na de hoofdteelt te telen.³ De hiervoor toegestane vanggewassen zijn benoemd in de lijst vanggewassen (bijlage 1) op basis van het advies hierover van de CDM. Deze lijst is aanvullend op de al bestaande verplichtingen over bouwplannen, zoals de verplichte teelt van een vanggewas na mais zoals nu geregeld in het Besluit gebruik Meststoffenwet.⁴

Vanggewassen hebben een drieledig doel: 1) nog aanwezige stikstof in de bodem opnemen en vastleggen in het gewas, 2) de opgeslagen stikstof laten benutten door het volgende hoofdgewas na het vernietigen en in de grond werken het vanggewas en 3) bijdragen aan organische stofopbouw van de bouwvoor. In het zevende actieprogramma is opgenomen dat vanggewassen alleen worden gestimuleerd op zand- en lössgronden omdat het effect van vanggewassen op klei- en veengronden beperkt is en ook de waterkwaliteit op klei- en veengronden beter op orde is. Ook is het gezien de teelten moeilijker vanggewassen breed in te zetten en is het praktisch om kleigrond kaal te laten liggen ten behoeve van bodemverbetering door vorstperioden. Door het tijdig inzaaien van vanggewassen op zand- en lössgronden worden nutriënten die over zijn gebleven van de voorgaande teelt opgenomen en wordt daarmee uitspoeling naar het grondwater voorkomen.

¹ Zie Kamerstukken II 2021/22, 33037, nr. 431 (zevende actieprogramma) en Kamerstukken II 2021/22, 33037, nr. 437 (addendum) voor een uitgebreide toelichting op de totstandkoming van het zevende actieprogramma en de maatregelen daarin.

² CDM-advies: 'Indeling van gewasypen t.b.v 7de Actieprogramma Nitraatrichtlijn', 2022.

³ zie hiervoor paragraaf 5.2.2.3 van het zevende actieprogramma Nitraatrichtlijn.

⁴ Voor maisteelt blijft de verplichting op zand- en lössgrond om een vanggewas uiterlijk 1 oktober in te zaaien of een wintergraan als hoofdteelt uiterlijk 31 oktober. Gelijk- of onderzaai, waarbij het vanggewas gelijk met mais of tussen de rijen mais wordt geteeld, kan ook worden toegepast.

Door deze maatregel toe te passen op al het landbouwareaal op zand- en lössgronden wordt een grote verbetering van de waterkwaliteit voorzien. Aanvullend beschermt een vanggewas de bodem tegen oppervlakkige erosie en verslemping en zorgt het voor een betere doorwortelbaarheid van de bodem. Daarmee wordt ook de bodemkwaliteit verbeterd.

Het zevende actieprogramma gaat ervan uit dat slechts éénmaal per jaar een vanggewas wordt geteeld, direct aansluitend aan de voorgaande teelt, maar uiterlijk 1 oktober plaatsvindt en op zijn vroegst op 1 februari in het volgende jaar wordt vernietigd. Hiermee blijft het voor de landbouwer mogelijk meerdere teelten per jaar te telen, en staat het moment van inzaai voor 1 oktober vrij. De datum van 1 oktober is gekozen omdat uit wetenschappelijk onderzoek bekend is dat hoe eerder het vanggewas wordt ingezaaid, hoe effectiever het is voor de opvang van stikstof.⁵ Iedere week later inzaai, zorgt voor bijna een halvering van de opgenomen hoeveelheid stikstof.

In het zevende actieprogramma is ook opgenomen dat bij latere inzaai gewerkt zal worden met een gedifferentieerde gebruiksnorm in het volgende jaar. Door middel van deze korting op de stikstofgebruiksnorm in het volgende jaar zou de verminderde stikstofopname van het vanggewas na 1 oktober worden gecompenseerd. Deze maatregel uit het zevende actieprogramma wordt op een later moment opengesteld voor consultatie als de volledige regeling waarin deze korting een plek krijgt, wordt opengesteld.

3 ***Lijst winterteelten***

Voor sommige teelten is het toepassen van een vanggewas onmogelijk in verband met de teelt van een gewas dat gedurende de winter op het land staat. Daarnaast zijn er gewassen die meer nutriënten opnemen in het najaar dan een vanggewas en weinig nutriënten achterlaten. Daarom is in het zevende actieprogramma opgenomen dat deze teelten worden uitgezonderd van de maatregel tot stimulering van de inzaai van een vanggewas. De teelten waarvoor deze uitzondering geldt zijn opgenomen in de lijst winterteelten (bijlage 2) en gebaseerd op het advies van de CDM.

⁵ CDM-advies: 'Groenbemers', 2017.

Bijlage 1: Vanggewassen

1. Beemdlangbloem
2. Bladkool
3. Bladraap
4. Bladrammenas
5. Boekweit
6. Deder
7. Engels raaigras
8. Esparcette
9. Ethiopische mosterd
10. Facelia
11. Festulolium
12. Gele mosterd
13. Italiaans raaigras
14. Japanse haver
15. Klaver, Alexandrijnse
16. Klaver, incarnaat
17. Klaver, Perzische
18. Klaver, rode
19. Klaver, witte
20. Lijnzaad niet van vezelvlas (olievlas)
21. Lupinen, niet bittere-
22. Luzerne
23. Niger
24. Overige groenbemesters, vlinderbloemige-
25. Raketblad (aaltjesvanggewas)
26. Rietzwenkgras, anders dan voor industriegras
27. Rogge (geen snijrogge)
28. Rolklaver
29. Roodzwenkgras
30. Sarepta mosterd/Caliente
31. Seradelle
32. Soedangras/Sorghum
33. Spurrie
34. Stoppelknollen

35. *Tagetes erecta* (Afrikaantje)
36. *Tagetes patula* (Afrikaantje)
37. Timothee
38. Veldbeemdgras
39. Vezelvlas
40. Westerwolds raaigras
41. Wikke, bonte
42. Wikke, voeder-
43. Zonnebloemen

Bijlage 2: Winterteelten (uitgezonderd inzaai vanggewas per 1 oktober en korting op stikstofgebruiksnorm volgende jaar)

1. Aardbei vermeerdering
2. Andijvie
3. Asperges
4. Beemdlangbloem
5. Bieten, suiker- (alleen late oogst)
6. Bieten, voeder- (alleen late oogst)
7. Blauw druifje, bloembollen en -knollen
8. Blauw druifje, droogbloemen
9. Blauw druifje, overige bloemkwekerij gewassen
10. Bloemkool, winterproductie
11. Bloemzaadgewassen
12. Boerenkool, productie
13. Boomkwekerij gewassen
14. Boomkwekerij gewassen, waaronder rozen
15. Broccoli
16. Chinese kool
17. Engels raaigras
18. Festulolium
19. Fruitbomen
20. Gerst, winter-
21. Granen, overig
22. Grasland, blijvend
23. Grasland, natuurlijk. Hoofdfunctie landbouw.
24. Grasland, tijdelijk
25. Graszaad
26. Graszoden
27. Hop
28. Houtig kleinfruit (bv. bessen en druivenstruiken)
29. Hyacint, bloembollen en - knollen
30. Italiaans raaigras
31. Japanse haver
32. Karwijzaad
33. Klaver, rode
34. Klaver, rode
35. knoflook
36. Knolselderij (deels late oogsten ook in de winter)
37. Koolzaad, winter (ook boterzaad)
38. Krokus, bloembollen en - knollen
39. Krokus, droogbloemen
40. Krokus, overige bloemkwekerijgewassen
41. Kruidenteelten
42. Kuifhyacint, bloembollen en -knollen
43. Kuifhyacint, droogbloemen
44. Kuifhyacint, overige bloemkwekerij gewassen
45. Lelie
46. Liatris-bollen
47. Luzerne
48. Mais met onderzaai
49. miscanthus
50. Narcis, bloembollen en -knollen
51. Narcis, droogbloemen
52. Narcis, overige bloemkwekerij gewassen
53. Pastinaken
54. Peen (winter-)

55. Pioenroos, droogbloemen
56. Pioenroos, overige bloemkwekerij gewassen
57. Pioenroos, vermeerdering
58. Prei productie in winter
59. Rabarber
60. Rand, grenzend aan blijvend grasland of een blijvende teelt, hoofdzakelijk bestaand uit blijvend gras
61. Rand, grenzend aan blijvend grasland of een blijvende teelt, hoofdzakelijk bestaand uit tijdelijk gras
62. Rand, grenzend aan bouwland, hoofdzakelijk bestaand uit blijvend gras
63. Rand, grenzend aan bouwland, hoofdzakelijk bestaand uit tijdelijk gras
64. Rietzwenkgras, anders dan voor industriegras
65. Rietzwenkgras, industriegras
66. Rode en witte kool
67. Rogge (geen snijrogge)
68. Roodzwenkgras
69. Schorseneren
70. Sneeuwkllokjes
71. Spinazie in winter gezaaid
72. Spitskool
73. Spruitkool/spruitjes, productie
74. Tarwe, winter-
75. Timothee
76. Tulp, bloembollen en -knollen
77. Tulp, bloembollen en -knollen
78. Tulp, droogbloemen
79. Tulp, overige bloemkwekerij gewassen
80. Uien, poot en plant, 2e jaars
81. Valeriaan
82. Vaste planten
83. Vaste planten (bloemen)
84. Veldbeemdgras
85. Westerwolds raaigras
86. Wintererwt
87. Winterveldbonen in herfst gezaaid
88. Wortelpeterselie
89. Voorjaarsbloeiende bol en knolgewassen (gezaaid of gepoot in het najaar)
90. Zomerbloeiende bol en knolgewassen (oogst in de winter)
91. Zetmeelaardappelen (vroegheidsklasse 6,5)